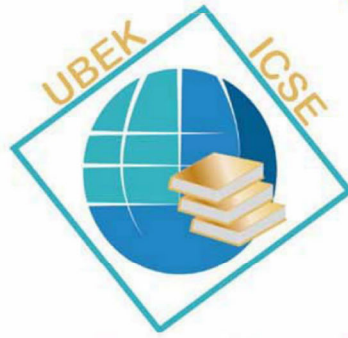

**UBEK
ICSE**

**II. International
Congress on Science and Education**

▼ Proceedings ▲

**28-30 September 2018
Sandıklı, Afyonkarahisar,
Turkey**

Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanım Davranışları ile Üstbilişsel Farkındalık Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ramazan YILMAZ

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın/Türkiye, ramazanyilmaz067@gmail.com

Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın/Türkiye, gkaraoglanyilmaz@gmail.com

Hatice YILDIZ DURAK

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın/Türkiye, hatyil05@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım davranışları ve üstbilişsel farkındalıkları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmada öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumları ile üstbilişsel farkındalıklarını ortaya koyabilmek, bunlar arasındaki ilişkileri belirlemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bir üniversitenin öğretmenlik programlarında okuyan ve araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılan 276 öğretmen adayı araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen adayları; sosyal bilgiler öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği sınıf öğretmenliği ve ilköğretim matematik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmektedirler. Kişisel Bilgi Formu, Üstbilişsel Farkındalık Envanteri ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin; cinsiyet, bölüm, yaş gibi bazı demografik özellikleriyle ilgili bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından bir Kişisel Bilgi Formu hazırlanmış ve katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcılardan elde edilen ölçek puanlarının normallik dağılımı incelenmiştir. Bulgular neticesinde ölçeklerden elde edilen verilerin dağılımının normal olduğu belirlenmiştir ($p>.05$). Bu sebeple analizde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular; öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumları ile üstbilişsel farkındalıkları arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: öğretmen adayları, problemlı internet kullanımı, üstbilişsel farkındalık

Abstract

The purpose of this research is to determine the relationship between the problematic internet use behaviors and metacognitive awareness of the prospective teacher candidates. In the study, relational survey model was used to reveal problematic internet use cases and metacognitive awareness of teacher candidates and to determine the relationship between them. A total of 276 teacher candidates studying at a university's teaching programs and participating in research based on volunteerism form the participants of the research. Candidate teachers who form the participants of the research; social studies teacher education, Turkish teacher education, and primary school mathematics teacher education. Personal Information Form, Metacognitive Awareness Inventory and Problematic Internet Usage Scale were used as data collection tool. University students; a personal information form was prepared by the researchers and applied to the participants in order to obtain information about some demographic characteristics such as gender, department, age. The normality distribution of the scale scores obtained from the participants was examined. As a result of the findings, it was determined that the distribution of the data obtained from the scales is normal ($p>.05$). For this reason, parametric tests were used in the analysis. Findings obtained without research; suggests that teacher candidates have a negatively moderately significant relationship between problematic internet use and metacognitive awareness. Various suggestions are given in the direction of the findings obtained from the research.

Keywords: teacher candidates, problematic internet use, metacognitive awareness

Giriş

Problemlı internet kullanımı hızla büyüyen bir araştırma yapısına sahip bir kavramdır. Konuyla ilgili alanyazın taraması yapıldığında, problemlı internet kullanımı kavramını temsil eden çeşitli terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar arasında yaygın olarak kullanılanları; internet bağımlılığı, patolojik internet kullanımı, problemlı internet kullanımıdır (Chakraborty, Basu ve Kumar, 2010; Chou, Condrón ve Belland, 2005; Widyanto ve Griffiths, 2006). Bu durum, internette çok fazla zaman geçirilmesi, bu durumun birey tarafından

denetim altına alınamaması ve bireyin hayat standartlarına zarar verme olarak tanımlanmaktadır (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). İnternetin patolojik ya da problemlili kullanımını açıklamada, birçok araştırmacının, bireylerin internette geçirdikleri süreyi karakteristik bir özellik olarak değerlendirdikleri görülmektedir (Young, 1996). İnternet kullanımında geçirilen toplam süredeki (gün/hafta) artışın problemlili internet kullanımında da artışa yol açtığı anlaşılmaktadır (Anderson, 2001; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Young, 1996).

Çevrimiçi kumar, zorlayıcı pornografik görüntüleme, oyun ve alışveriş bağımlılıkları yaygın olarak kullanılan internet patolojileri olarak kabul edilir. Bu etkinlikler çoğunlukla internet teknolojisiyle beslenmez; ancak, İnternet bu etkinlikleri kolayca erişilebilir kılmaktadır. Dolayısıyla bireyin internet ortamında bağımlılık durumunu artıran her türlü etkinlik problemlili internet kullanım davranışlarına da yol açmaktadır. Sohbet odaları, sosyal ağlar, e-posta, internette gezinme ve çevrimiçi oyunlar oynamak, yaygın bir İnternet patolojisi olan bireyler tarafından aşırı kullanılan uygulamalardır. Problemlili İnternet kullanımı olan kişiler plan, zaman sınırı veya çalışmadan kaçınmak için bu tür uygulamaları kullanırlar (Thrasher, 2013). Söz konusu bu kişilerin üstbilişsel süreçlerini yönetmekte problem yaşadıkları düşünülmektedir. Flavell (1976) üstbilişi, bireyin öz düşünme sürecine yönelik farkındalığın olması ve bunu denetim altına alıp yönetebilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Üstbiliş; bireyin kendi bilişsel süreç ve sonuçları üzerinde kestirimlerde bulunma, planlama, kontrol etme ve değerlendirme gibi eylem ve düşüncelerde bulunmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla üstbilişsel farkındalığı gelişmemiş bireyler internet ortamındaki uygulamaları kullanırken kendilerini kontrol edemeyip, problemlili internet kullanımı olarak tanımlanan istenmeyen davranışların oluşmasına neden olabilmektedir. Diğer taraftan, üstbilişsel farkındalığı gelişmiş olan bireylerin internette zaman geçirme konusunda kendilerinin farkında olup, davranışlarını kontrol edebileceği düşünülmektedir. Ancak söz konusu bu varsayım alanyazın incelendiğinde araştırılması gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu amaçla yapılan çalışmada öğretmen adaylarının problemlili internet kullanım davranışları ile üstbilişsel farkındalıkları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada öğretmen adaylarının problemlili internet kullanım durumları ile üstbilişsel farkındalıklarını ortaya koyabilmek, bunlar arasındaki ilişkileri belirlemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki ya da daha çok yapı arasındaki ilişkileri mevcut şekliyle belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2003).

Katılımcılar ve Veri Toplama Araçları

Bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılan 276 öğretmen adayı araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen adayları; sınıf öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği ve ilköğretim matematik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin 152'si kadın ve 124'ü erkektir.

Kişisel Bilgi Formu, Üstbilişsel Farkındalık Envanteri ve Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin; cinsiyet, bölüm, yaş gibi bazı demografik özellikleriyle ilgili bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından bir Kişisel Bilgi Formu hazırlanmış ve katılımcılara uygulanmıştır.

Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım durumlarını belirlemek için geliştirilen Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek üç faktörden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipinde derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin güvenilirliğiyle ilgili olarak 1658 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen çalışma sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .95'dir. Ölçekteki 7. ve 12. maddeler tersten puanlanmakta olup, ölçeğin puanlanmasından alınabilecek en düşük puan 33 en yüksek puan ise 165'tir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması bireyin problemlili internet kullanımına işaret etmektedir.

Akın, Abacı ve Çetin (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Üstbilişsel Farkındalık Envanteri, 52 maddeden oluşmakta, beşli likert tipinde, "Hiçbir zaman=1" ve "Her zaman=5" düzenlenmiş ve puanlanmıştır. Envanter sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Envanterin güvenilirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Katılımcılardan elde edilen ölçek puanlarının normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov ile sınıanmıştır. Bulgular neticesinde ölçeklerden elde edilen verilerin dağılımının normal olduğu görülmüştür ($p>.05$). Bu nedenle veri analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Manidarlık düzeyi .05 olarak esas alınmıştır.

Bulgular

Veri analizine ilişkin bulgular ve yorumları sırasıyla verilmiştir.

Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım ölçeği ve üstbilişsel farkındalık envanterinden elde ettikleri puanlara ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği ve Üstbilişsel Farkındalık Envanterine İlişkin Puanların Dağılımları

Ölçekler	Madde Sayısı	\bar{X}	ss	\bar{x}/k
• Problemlı internet kullanım ölçeği	33	59.48	22.66	1.80
• Üstbilişsel farkındalık envanteri	52	194.53	31.99	3.74

Tablo 1’e göre, öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 59.48 (5 üzerinden 1.8) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, ölçeğin puan aralıkları dikkate alındığında öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumlarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının üstbilişsel farkındalık envanterinden aldıkları puan ortalamasının 194.53 (5 üzerinden 3.74) olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulardan, ölçeğin puan aralıkları dikkate alındığında öğretmen adaylarının üstbilişsel farkındalıklarının gelişmiş olduğu söylenebilir.

Problemlı internet kullanım ölçeği ile üstbilişsel farkındalık envanteri arasındaki ilişkiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Problemlı internet kullanım ölçeği ile üstbilişsel farkındalık envanteri arasındaki ilişkiler

Ölçekler	Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği	Üstbilişsel Farkındalık Envanteri
Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği		
- r	1	-.308*
- p		.000
N	276	276
Üstbilişsel Farkındalık Envanteri		
- r	-.308*	1
- p	.000	
N	276	276

Tablo 2 incelendiğinde problemlı internet kullanım ölçeği ile üstbilişsel farkındalık envanteri arasında ($r=-.308$, $p<.05$) negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Büyüköztürk’e (2009) göre korelasyon değerleri $r = .00$ ila $.30$ arasında küçük bir ilişki olduğunu, $r = .31$ ile $.70$ arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğunu ve $r = .71$ ile 1 arasında ise güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre öğretmen adaylarının üstbilişsel farkındalık durumlarının gelişmesi, onların problemlı internet kullanım davranışlarında kısmen de olsa azalma sağlayacağı söylenebilir.

Sonuçlar ve Öneriler

Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım davranışları ile üstbilişsel farkındalıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma 276 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin öneriler sırasıyla sunulmaktadır.

Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım ölçeği ile üstbilişsel farkındalık envanterinden elde ettikleri puanlar incelendiğinde, öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım davranışlarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Karaoglan Yılmaz, Yılmaz, Teker ve Keser bu bulguyu destekler nitelikte üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım davranışlarının düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan, üstbilişsel farkındalık envanterinden elde edilen puanlar, katılımcıların üstbilişsel farkındalıklarının gelişmiş olduğunu göstermektedir. Ölçekler arası ilişkiler incelendiğinde; problemlı internet kullanım ölçeği ve üstbilişsel farkındalık envanteri arasında ters yönlü orta düzeyli anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu bulguya göre öğrencilerin üstbilişsel farkındalık durumlarının gelişmesi, onların problemlı internet kullanım davranışlarında kısmen de olsa azalma sağlayacağı söylenebilir. Brown (1987) tarafından ortaya konulan üstbilişsel modelin

ikinci kategorisinde ise bilişin düzenlemesi söz konusudur. Bilişin düzenlenmesi, öğrenmenin kontrolü ve yönetimiyle ilgili etkinlikler içermektedir. Bu etkinlikler; planlama, izleme ve değerlendirmedir (Yılmaz, 2014). Buna göre üstbilişsel farkındalığın gelişmiş olması internet ortamında gerçekleştirilecek etkinliklerin birey tarafından planlı şekilde yürütülebileceği, sürecin amaca uygun gidip gitmediğinin izlenilip, değerlendirilebileceği anlamına gelmektedir. Nitekim bu da bireylerin interneti daha amaca uygun ve işlevsel kullanımına yol açacağına işaret etmektedir. Böylece amaçlı ve planlı internet kullanımına bağlı olarak siber aylıklık, problemlerli internet kullanımı gibi davranışlarda az da olsa azalma görülebileceği söylenebilir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Karaoğlan Yılmaz (2016) araştırmasında öğrencilerin üstbilişsel farkındalıklarıyla çevrimiçi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre üstbilişsel farkındalık ve çevrimiçi bilgi arama stratejileri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki görüldüğü ifade edilmiştir. Buna göre üstbilişsel farkındalığın gelişmiş olması internet ortamında daha etkin bilgi arama davranışlarında bulunmasına işaret etmektedir. Bu bulgudan hareketle bireylerin problemlerli internet kullanım davranışlarının azaltılmasında üstbilişsel farkındalıklarının geliştirilmesinin kısmen de olsa etkili olabileceği söylenebilir. Üstbilişsel farkındalığın gelişiminin boylamsal bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bunun gelişimine yönelik eğitim ve planlamaların erken yaşlardan itibaren verilmesinin uygun olabileceği ifade edilebilir. Gelecek araştırmalarda problemlerli internet kullanım davranışları üzerinde etkili olabilecek diğer bireysel farklılıkları, psikolojik faktörleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, Karaoğlan Yılmaz, Olpak ve Yılmaz tersyüz sınıf ortamlarında pedagojik ajan aracılığıyla üstbilişsel destek verdiği çalışma grubunun verilmeyen gruba göre öz-düzenleme becerilerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığını belirlemişlerdir. İleride yapılacak araştırmalarda pedagojik ajan aracılığıyla verilen üstbilişsel desteğin problemlerli internet kullanımına etkisi incelenebilir.

Kaynakça

- Akın, A., Abacı, R., & Çetin, B. (2007). The validity and reliability study of the Turkish version of the metacognitive awareness inventory. *Educational Science: Theory & Practice*, 7(2), 655-680.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health*, 50(1), 21-26.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Brown, A. L. (1987). Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms. In F. E. Weinert, R. H. Kluwe (Eds.), *Metacognition, Motivation, and Understanding* (65-116). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Veri analizi el kitabı (9. sürüm)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan, A. (2007). Problemlerli internet kullanım ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 411.
- Chakraborty, K., Basu, D., & Kumar, V. (2010). Internet addiction: Consensus, controversies, and the way ahead. *East Asian Archive of Psychiatry*, 20, 123-132.
- Chien, C., Condrón, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17, 363-388.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: a new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911.
- Karaoğlan Yılmaz, F. G. (2016). The relationship between metacognitive awareness and online information searching strategies. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, 6(4), 447-468.
- Karaoğlan Yılmaz, F. G., Olpak, Y. Z., & Yılmaz, R. (2018). The Effect of the Metacognitive Support via Pedagogical Agent on Self-Regulation Skills. *Journal of Educational Computing Research*, 56(2), 159-180.

Karaoglan Yılmaz, F. G., Yılmaz, R., Teker, N., & Keser, H. (2014). Prediction of internet addiction of university students based on various variables. *World Journal on Educational Technology*, 6(1), 75-87.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları, Ankara.

Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29.

Thrasher, A. J. (2013). *Problematic internet usage: the relationship between comorbid anxiety disorders, self-medication, neuroticism, and sensation seeking within a dsm-5 conceptualization*. Doctoral dissertation, Fielding Graduate University.

Widyanto, L., & Griffiths, M. (2006). "Internet addiction": A critical review. *International Journal of Mental Health Addiction*, 4, 31-51.

Yılmaz, R. (2014). *Çevrimiçi öğrenmede etkileşim ortamının ve üstbilişsel rehberliğin akademik başarı, üstbilişsel farkındalık ve işlemsel uzaklığa etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.